תורה לשמה

מפי מורינו הגאון הצדיק

רבי **משה אליהו אביחצירא** שליט"א

מתוך דברים שנאמרו בועד לאברכים בני עליה - ערב חג השבועות תשע"ז

נכתב ע"פ הבנת השומעים. להערות 052-7659-842 לקבלת הגליון במייל 44aviel@gmail.com

התבקשתי לדבר, ואע"פ שאיני ראוי כ"כ לדבר בפני אברכים חשובים. מ"מ אגיד את הדברים לעצמי, והרוצה להשתמש בזה הרשות בידו.

איתא במנחות (מג:) שדוד המלך מצא עצמו ערום בבית המרחץ, אמר, אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה. כיון שנזכר במילה שבבשרו, נתיישבה דעתו. לאחר שיצא, אמר עליה שירה, שנאמר (תהלים יב, א) "למנצח על השמינית". והדבר צ"ב למה ראה עצמו ערום מן המצוות, מי לנו גדול כמותו בתורה ובמעשים טובים? ואף כי הוריד את הטלית והתפילין, אבל המצוה מלוה את האדם בעולם הזה ובעולם הבא, ובודאי שלימוד תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא ואצולי מצלא (סוטה כא.), אז איך הגיע דוד המלך למחשבה כזו שהוא ערום מהתורה והמצוות, ואילו כשנזכר במילה, שמח.

וראיתי בספר תולדות יעקב יוסף (פקודי), שדוד המלך נכנס לרחוץ את עצמו ונפשו, לראות מה קורה עם המצוות והמעשים טובים שעושה, כיצד מקיים אותם, כל עבודת ה', עסק התורה שלו, אולי חס ושלום יש קצת דברים שלא לשם שמים, יש פניות כידוע, לכל אדם יש פניות, והעבודה אינה לשמה. וכשהמצוה שאדם מקיים אינה לשמה, אז אין זו התכלית שלשמה בא לעולם, ועל זה כאב מאוד לדוד המלך, אבל כשנזכר במילה מרוב ענוותנותו סבר שרק היא היתה לשם שמים, כי תינוק בן שמונת ימים אינו יודע לכוון שום דבר. ואף שהמילה נעשתה בעל כרחו של התינוק והוא לא כיוון בה שום דבר, מ"מ בעת שאף הוא מכניס את בנו, איגלאי מילתא שגם הוא שמח במצוה.

לאיזה סוג של תורה אנחנו שואפים?

מה שצריך לדבר על זה, ברוך ה' יש הרבה לומדים בעולם, הרבה עוסקים בתורה ובמצוות ובמעשים טובים. השאלה איפה ה'לשמה' שלנו? אנחנו עומדים לפני מתן תורה, ומייחלים ומבקשים שנזכה למתן תורה, מנה אחת אפיים, בכפליים, יותר תורה, יותר הבנה. איזו תורה? תורה של פניות או תורה לשמה.

אמת כי זו היא דרגה גבוהה מאוד, ואפשר לומר שזו תכלית האדם בעולם הזה לעבוד את ה' לשם שמים, המקום הגבוה ביותר. השאלה היא אם אנחנו בדרך. מצד אחד אומרים חז"ל, לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כלומר, אף אם כרגע אנחנו לא לומדים לשמה, אבל המטרה הסופית שלנו היא ללמוד תורה לשמה.

והנה בשביל כך, יש להבין מהו 'לימוד תורה לשמה', כיצד זה מתבצע, ומה צריכים לחשוב. אמנם לפי הפשט, היינו ללמוד כדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך, זה תורה לשמה.

אף העבודה הרוחנית הפכה להיות אגואיסטית

בעוונותינו הרבים, המצב הסטנדרטי אצל בן אדם שהוא אגואיסט. דואג לעצמו, חושב לעצמו מה טוב לי, מה נוח לי, מה כדאי לי ומה משתלם לי. אז כמובן שאדם עובד על עצמו להתחשב באחרים ולקנות בנפשו קנייני הטבה לזולת, ומשננים מאמרי חז"ל וכו'.

אך כשמדברים על תורה לשמה, כשאני לומד לא בשבילי ולא למעני, אלא למען השי"ת ב"ה, הדבר קשה לאדם. ואם לא מבין עניין זה, הריהו חושב לעצמו, "וכי אעשה דבר שאין לי בו אינטרס והנאה עצמית"?! הלא כך גדלנו תמיד, משתלם לי אני עושה, לא משתלם לי אני לא עושה. בדברים גשמיים זה ודאי כך, ואף בעניינים רוחניים, מקיים מצוה זו כי היא סגולה לפרנסה וזו סגולה לבנים זכרים, וזו סגולה לשלום בית, תמיד אינטרסים, מה אני מרויח ומה יוצא לי.

וכפועל יוצא מכך, מצוות שיש בהן סגולות, אדם נמשך לעשותן, ואילו מצוות שלא מצאנו בהם סגולות מיוחדות, מקיימים אותם, כי כל יהודי יודע בלבו פנימה שזה רצון ה', אך המשיכה תמיד תהיה לאותן מצוות עם השגות ידועות.

והלא כבר ידועה ההערה על מאמר חז"ל (אבות ב, ה) "ולא עם הארץ חסיד", וכי צדיק כן אפשר לע"ה להיות? ולמה נקט 'חסיד' שהוא דרגה גבוהה יותר? אלא שצדיק מקיים את ההלכה שמחויב. מי שלא למד, לעולם לא יהיה צדיק, כי לא למד ולא ידע מה לעשות. ומה עושה אותו עם הארץ? מחמיר על עצמו, מן הסתם זה יכסה לי על מה שצריך לעשות...

בדרך כלל אדם נמשך לחסידות, כי חסידות אדם לא חייב, אז יש פה 'מתנות', ויש לו תחושה שהנה הוא עושה לפנים משורת הדין ומשמים יחייכו אליו. אדם נמשך לזה כי בעוה"ר אנחנו נגועים באהבה עצמית, ולכן תמיד אנחנו מחפשים לראות מה טוב לנו ומה משתלם לנו.

מי יכול להגיע לדרגה הזו שעושה לשם שמים? לא בשביל עצמו, לא בשביל בית אבא, לא בשביל אף אחד, אלא רק לעשות נחת רוח לבוי"ת! צריכים לדעת שזה היה סוד ההצלחה של כל גדולי הדורות. מזה צמחו והתקדמו ועלו לדרגות גבוהות. תמיד כיוונו לשמיא, והיו חדורים בתחושה מה שטוב לבורא, אני עושה.

כשאדם יושב ללמוד, הרי הוא לא מחשב האם רואים אותי לומד או שלא, ולהיפך, תמיד היה מפריע לאותם גדולים כשרואים אותם בלימודם או כשחושבים שהם למדנים וכד', כי לא רצו שתהיה שום פניה בלימודם.

והאמת תורה דרכה, כי אם יבוא אליך חבר ויפרגן לך שלמדת כל הלילה, הרי שגם לצדיק גדול מתגנבת מחשבה טובה והנאה, וזה פוגם. פוגם במצוה, פוגם בלשמה במקומות הדקים ביותר, ואלו דרגות גבוהות מאוד.

לימוד למען החתול

בקוצק היו מרחיקים ומתעבים מאוד את השקר. עד שפעם השרף זי"ע ביקש לסלק מעל השולחן פמוט מצופה כסף, כיון שאינו אלא ציפוי וייצרו אותו כאילו הוא כסף טהור, והוי כשקר. שם היו מתחנכים ללמוד תורה לשמה ולא לשם החתול. וגופא דעובדא הכי הויא;

מעשה בכפרי עם הארץ, שהיתה לו משאלת לב שאת בתו ישיאנה לחתן תלמיד חכם. זכה ומצא תלמיד חכם הגון, בנה עבורם בית בסמוך אליו, וחדר מלא ספרים שיוכל החתן ללמוד יומם ולילה. והיה החתן עוסק בתורה יומם ולילה, ביגיעה ובשמחה.

ערב אחד, לאחר יום שלם של לימוד, שמע רחשים מבעד לדלת. והסיק בדעתו שמן הסתם חותנו בא לשמוע אותו לומד, ואף שהיה עייף, הרים את קולו ושב לתלמודו בחשק ובשמחה. לאחר שעתיים קם ממקומו, כי סבר שהלך לו חותנו, אך הנה עדיין שומע הוא רחשים מבעד לדלת. למרות עייפותו הרבה, שב ולמד עוד שעה.

לבסוף כאשר קם ממקומו לשוב לביתו, פתח את הדלת וגילה חתול נשען עליה ושורט בכפותיו את המשקוף.

כעיקרון אין הרבה הבדל אם אדם לומד לשם חתול או לשם מישהו אחר. זו תורה שלא לשמה, וזו תורה שלא לשמה. אלא אם כן מישהו אחר רואה אותך ומתחזק מלימודך, אז יש השלכות טובות מעבר ללימוד. אבל ביסוד של תורה לשמה, לעשות נחת רוח לבוי"ת זה עדיין רחוק. וזה דבר שחייבים לתת את הדעת ע"ז כי לתכלית הזו אנחנו חייבים להגיע, כי זו התכלית שאדם בא לעולם לעשות נח"ר לבוי"ת ע"י קיום מצוות ולימוד תורה לשם שמים.

כל סגולות וחמודות התורה נאמרו על הלומד לשמה

וצריך לדעת שכל הסגולות שנאמרו בתורה, כל מה שמבואר בדברי חז"ל על לומדי התורה, זה רק בלומדי תורה לשמה. והדבר מבהיל, כי אנחנו יושבים יומם ולילה ועוסקים בתורה ואנחנו בכלל לא נמצאים במקום הנכון?

המהרח"ו כתב בהקדמתו לעץ חיים שכל האומר שהוא עוסק בתורה לשמה, רבי מאיר מכחישו. וכוונתו לריש פ"ו דמסכת אבות (ו, א), רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. נקרא ריע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבשתו ענוה ויראה ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנה עצה ותושיה בינה וגבורה.

לעתים אדם מהרהר לעצמו, כיצד אוכל ללמוד לשמה. הן אני אברך פשוט, צריך לפרנס את האשה והילדים וכו' וכו', אבל דברי רבי מאיר אמורים לכולם, קטן וגדול, איפה כל המעלות?

בעינינו ראינו, ובעיקר באזנינו שמענו מהסבא קדישא מו"ז הקוה"ט זי"ע, כי הדבר שהיה מוביל ומדריך אותו כל ימי חייו, היה הלשם שמים בכל מעשי ידיו, מתחילתו ועד סופו. לא פחד מאיש, לא הסתכל על אף אדם בעולם, בין אם רואים אותו ובין אם לא רואים אותו, ייחד לבבו אל ה'.

הקושי לפלס דרך עצמית בעבודת ה'

עוד בצעירותו נפל עליו עול הנהגת העיר, כי כשאביו נפטר היה בן י"ח, וכשאחיו הגדול נפטר היה בן ל', ועכ"ז היה מסתגר רבות. כי ידע שאם לא יעסוק בתורה לשמה, לא יגיע לשום מקום. ותדיר היה שגור על לשונו, "אני לא נשען על אבותי, אני רוצה בזכות ולא בחסד", ולכן עשה עבודה עצמית משלו. וכבר ידוע מהחת"ס שזו העבודה הקשה ביותר.

ולהכי היתה עדיפה תפילת יצחק מתפילת רבקה, אף שהיא היתה צדיק בן רשע והצליחה לשנות את עצמה, מ"מ יצחק גדול ממנה, כי כשאדם גדל בבית של צדיק ורוצה ג"כ להיות צדיק, זה הכי קשה, כי התרגל לחיות כמו 'תוכי' וכחיקוי בעלמא, והכל זורם כפי שראה, ללא התלהבות פנימית. אבל לעורר את הלב, ולתפוס כיוון חדש שלך פרטי, זה קשה מאוד.

כשאדם הוא בן רשע, קל לו להבחין בדרכו החדשה. אבל צדיק בן צדיק נמצא בפני עבודה קשה הרבה יותר, כי לכאורה הוא עושה כמו אביו, אך האמת היא שעליו ליצור בנפשו עבודה עצמית. ולכן, אף שאברהם היה איש החסד, יצחק היה גבורה, דרך חדשה.

הסתגרויותיו של מו"ז הקוה"ט זיע"א

סיפרה לי דודתי ע"ה, שעוד במרוקו היו הרבה אנשים באים לביתם לקבל את פניו של אביה מו"ז הגה"ק רבי ישראל אביחצירא זיע"א, והיתה הרבנית מודיעה שאינו נמצא, וישוב כעבור שלושה חודשים. בהגיע העת היה שב ומטפל בכל הבעיות שהצטברו בעיר ושוב יוצא לשלושה חודשים, וממנה את אחיו הצעיר רבי יצחק (בבא חאקי) תחתיו לאותה תקופה.

יום אחד היתה דודתי חולה, ונותרה בבית, הבחינה שאמה עורכת מגש עם מעט אוכל ועולה לעליית הבית, פותחת את הדלת והנה אביה הקדוש יושב בחדר ולומד.

פנתה הילדה בתמיהה לאמה, "כיצד אמרת שאבא נסע, הנה הוא בעלייה"! נחרדה האמא והזהירה את הילדה שלא תגלה לאיש בעולם שכאן ספון אביה. כי האמת היא שהיה הבבא סאלי יושב במשך חודשים בעליית הגג, עם תקרה נמוכה שלא יוכל לעמוד זקוף, חלון היה פונה לקיר בית הכנסת כדי שיוכל להתפלל במניין, והיה יושב ולומד בסתר ללא הפסקה. ולא היתה זו התמדה של י' שעות או י"ח שעות, אלא התמדה של שלושה חודשים רצופים, יושב ועוסק ועמל בתורה בלי שאף אדם בעולם ידע על כך, מלבד אשתו, וכך הדבר נמשך שנים, שלושה חודשים, ומפסיק, שלושה חודשים ומפסיק, ביגיעה נוראה.

אם לומד ולא מתקדם לדרגת לשמה, יעצור!

כי כשלומדים תורה לשמה, יש סייעתא דשמיא בכל מכל כל. אתה הכי קרוב להשי"ת. אדם רוצה קרבת ה', ישתדל ללמוד תורה לשמה. מרן האביר יעקב כותב בספריו כמ"פ שמה שהתירו ללמוד תורה שלא לשמה, זה דווקא אם הוא רואה שהוא בדרך ללימוד תורה לשמה, שהוא מתקדם משהו. אבל אם הוא רואה שלומד ונשאר במדרגתו, תעצור, תעשה חשבון נפש, תלמד מוסר, תלך לחכם להתייעץ מה לעשות, אל תאבד את החיים!

כשחוה"ל מונה את דרגות האדם, מציב מצד אחד את התלמיד חכם שלומד לשמה, ומהצד השני, הנמוך ביותר, זה האדם שלומד שלא לשמה.

לעתים יכול להיות יהודי תמים, מתפלל שלוש תפילות וקובע שיעור תורה, מעלתו גבוהה מאברך שעוסק בתורה כל היום ללא מחשבה, כי הוא מכוון במחשבתו בלתי לה' לבדו.

ולהכי התורה נקראה 'ברית', דומיא דברית מילה שנעשית ללא כוונת פניות וגיאות וכד', והכתוב מתחייב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ומבואר בנפש החיים שמה שמחזיק את העולם הוא לימוד התורה שלומדים, ולכן כאן לילה ושם יום, ולהיפך, כדי שתמיד יהיו לומדי תורה.

רק תורה לשמה יכולה להציל ולהגן

והאמת היא, כנראה, שהתורה שמחזיקה את העולם זה דווקא תורה לשמה. תורה שלא לשמה, בקושי יכולה להחזיק את האדם עצמו.

כי אם האדם רוצה להיות שמור מהיצה"ר וכד', אין התורה שלא לשמה מגינה עליו כמו שצריך. וכשאדם לומד תורה לשמה, יש לו מחיצות של ברזל סביבו. לא סטרא אחרא, לא טומאה ולא שום דבר. שמירה מעולה.

כיצד נוכל להרגיל את עצמנו להתקדם ללמוד תורה לשמה, ומן הסתם אם זו התכלית של החיים שלנו, לא יהיה קל להשיג זאת, כי שם מרכז הכובד של עבודת ה'.

אך קודם כל אדם צריך להפנים שצריך לרצות זאת ולחפש זאת כל ימי חייו, ולהתחנן בכל לבו, מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. וכמו שהאבות הקדושים היו מרכבה לשכינה (בראשית רבה מז). מהי המרכבה הזו? מבואר בספר התניא שכשם שלמרכבה לא איכפת אם פונים ימינה בצומת או שמאלה, אם לעצור או להסתובב לאחור. **כך לאבות הקדושים לא היה רצון עצמי. אם זכיתי שאני משרת את רצון בוראי, זו ההנאה הכי גדולה שיכולה להיות.**

יתכן שהאדם הוא מרומם, ולימוד התורה שלו אינו בשביל שיקראוהו רבי, ולא בשביל משכורת וכבוד, אלא מטרתו היא רק בשביל עוה"ב, שיזכה לשבת במחיצת גדולי התורה וליהנות מזיו השכינה, עדיין אין זה תורה לשמה. כי אתה עדיין צד, ואתה דואג לעצמך. הדרגה הגבוהה היא שאתה לא צד בכלל, אלא כל תחושת הנפש היא הכל בשבילך בורא עולם. אתה מרוצה ממני? אתה שמח בי? זה מספיק לי. לא רוצה שום דבר מעבר לכך שהקב"ה יהיה מרוצה.

איך מגיעים לתורה לשמה

איך אפשר להתקרב לזה?

שמעתי עצה מקרוב משפחה, ת"ח צדיק שהתבונן בזמן ביעור חמץ ומודיעים שאנו מבטלים את החמץ כעפרא דארעא. אף שיתכן ויש חמץ פה ושם, מ"מ בכח הביטול, אין נזקף החמץ לחובת בעה"ב.

כשאדם עומד פעם ביום, לפחות, ואומר, "רבש"ע, אני מבטל את כל הפניות שלי, כעפרא דארעא, לא חפץ בכלום", ומי יכול לומר שהוא בלי פניות? ואם אומר כן, ירגיש באמת עד כמה הפניות האלו הורסים לו את החיים בעולם הזה ובעולם הבא, מאבדים לו את כל השלימות, את כל עבודת ה', את כל הנחת רוח לבוי"ת. ואם אתה מבטל את כל הפניות,

הרי זה כמו שהוצאת את כל הסיגים מהזהב, ומגיש לבוי"ת זהב טהור!

ודבר נוסף. כשאדם לומד בכולל, בישיבה, לומדים יחד וזה אומר סברא מפה ויש ויכוחים, ומתבצר בדעתו, ומתייגע בסוגיא להוכיח כדעתו, ובפרט אם הוא מג"ש או ראש כולל, ושואלים אותו, ומכין עצמו היטב שיהיה בידו מה להשיב, ובשורה האחרונה יוצא שאדם לומד תורה לעצמו, חלילה. אך אם מבטל את כל הפניות והמחשבות, נשאר לימודו טהור וזך.

אולי, אדם ירגיל את עצמו חמש דקות ביום, יתפוס נושא. משניות טהרות נניח, והרי מי ישאל אותך או ידבר איתך בדיני טומאה וטהרה. כל יום לומד משנה אחת, ואומר, "רבש"ע אני לומד את המשנה הזו לעשות לך נחת רוח, ולא רוצה על הלימוד הזה שום שכר, והלואי שאזכה לזה". וילמד בצנעא מאין רואים, עוד משנה ועוד משנה רק להבין את תורת ה'.

וזה כמובן מלבד תפילות מקירות הלב, שנזכה אנחנו וצאצאינו להיות לומדי תורתך, לשמה. שם הדגש, שם גולת הכותרת, הכי חזקה. כי לומדי תורה יש הרבה, ב"ה, אבל 'לשמה', אין הרבה.

כשאדם לומד תורה לשמה, זכה להגיע לתכלית והתורה שלו זכה וטהורה, **ואז סברא שאינה נכונה הוא לא יכול לקבל אותה לעולם, זוכה לזכור את לימודו, לחדש חידושים אמיתיים.**

תורתו של מרן האביר יעקב זיע"א

מדי שנה היינו עורכים יום עיון בתורתו של מרן האביר יעקב זי"ע. אחד הרבנים שדרש, דיבר בעניין שמיטת כספים ומרן כתב בתשובה לדון בדברי התומים שנסתמך על דברי הירושלמי. האביר יעקב מציין שאין לו ירושלמי לעיין בו, אבל מהציטוט שהביאו התומים, נראה לו ההיפך מסברת התומים עצמו, וביאר את כל הסוגיא בפנים חדשות.

אותו ת"ח שדרש, הראה את התשובה הזו והציג את דברי הירושלמי על הדף עם כל המפרשים, ומוכח שרוב המפרשים אכן למדו את הירושלמי כדעת האביר יעקב, אף שכלל לא היה מונח לפני הירושלמי!

והאמת היא שאין כאן פלא כלל, כי כשאדם לומד תורה לשמה, אתה מכוון לאמיתה של תורה. ואף שגם התומים כיוון לאמיתה של תורה, ותורתו היתה לשמה.

ואם אנחנו לומדים תורה לשמה, לפחות אנחנו בכיוון. אדם נוסע מדרום לצפון, וכשמגיע למרכז הארץ עוצר ושואל איך מגיעים לבאר שבע. לא יסבירו לו איך להגיע, אלא יאמרו לו שעליו קודם כל לעשות פרסה, להסתובב ולנסוע ישר, ושם לשאול. כאן אין טעם להסביר.

כשאדם יודע מה זה לשמה, שזו התכלית וזו המטרה, הוא בכיוון. השאלה היא באיזו מהירות. יכול לנסוע במהירות חמש קמ"ש ואז יקח לו כמה שנים, או להחליף הילוך ולנסוע נסיעה טובה ולהתקדם היטב.

[אמר לי פעם הצדיק רבי בניהו שמואלי שליט"א, מהו 'לעולם ילמד אדם תורה שלא לשמה', למה בלשון 'לעולם' דמשמע שהוא תמיד כך. ואמנם בתפארת שלמה מבואר דבכל יום אדם מתעלה ואיגלאי מילתא שהלימוד אתמול היה שלא לשמה. אך הוא ביאר בשם המהרח"ו שלימוד הפשט הוא תורה שלא לשמה. ולימוד הסוד הוא התורה לשמה. וכי נאמר שנעזוב חלילה את לימוד הש"ס והפוסקים ורק נלמד את תורת הסוד? והלא אף רבינו האר"י היה עוסק בנגלות התורה. אך יש לייחד את הזמנים המיועדים לכך, והמקובלים עסקו בתורת הסוד רק בחצות הלילה ובשבתות].

איש לא ראה את מו"ז הקוה"ט זיע"א עוסק בתורה

בעת שהסבא קדישא עלה לארץ והתיישב בנתיבות, הסתיר את עצמו מאוד, ואף אחד לא ראה אותו לומד. בחוץ לארץ ראוהו כולם, ופה בארץ כמעט ואף אחד לא ראה אותו.

סיפר לי הגאון רבי דב לב שליט"א בעת שהגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל בא לבקר את הבבא סאלי, דנו ביניהם האם נתיבות נחשבת כארץ ישראל ונכנסו למשא ומתן בעל פה, והיה רבי דב רושם בפנקסו את כל הגמרות והראשונים שהזכיר הבבא סאלי. וכששב לישיבה, בדק את כל המראי מקומות, והכל היה בדיוק נמרץ, ויהי לפלא, כי כאמור איש לא ראהו לומד, והיה נדמה כזקן פשוט.

פעם באה לביתו קבוצת בחורים מישיבת הנגב, בעוד שגר בשיכונים, וביקשו להיכנס. הרבנית אמרה להם שכעת אי אפשר, ישובו בשעה עשר ויוכלו להיכנס. אבל הבחורים רצו לראות מי זה הצדיק שעלה לארץ, לפיכך הקיפו את הבניין, טיפסו על בלוני הגז והציצו מאחורי הוילון. וראו שהשולחן היה עמוס בספרים פתוחים, שו"ע ופוסקים, והיה נראה שהוא טרוד בעומקה של הלכה.

בשעה עשר שוב דפקו ונכנסו לאותו חדר, והנה הרב יושב ליד השולחן. לפניו מונח סידור, תהלים, חוק לישראל וזוהר, וזהו. מביטים סביבם לראות היכן הספרים הפתוחים שראו לפני שעה קלה, כל הגמרות והטור וכו' ואין זכר.

כך היתה דרכו המעולפת ספירים, איש לא ראהו לומד. וזכה לדברים הרבה, וכל עם ישראל יכול להעיד ע"ז. ומה סודו לימוד תורה לשמה, לשם שמים.

ה' יזכה אותנו להקדיש את הזמן הקצר לפני קבלת תורה, שלכה"פ נתפלל מקירות הלב שנזכה ללימוד תורה לש"ש, לקבל את התורה מחדש מתוך קדושה וטהרה, אנחנו נשמח בה' והוא ישמח בנו, ובזכות זה נזכה לגאולה, וכלשונו של האוה"ח הק' (שמות כז, כ) שאין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה.

ואם אדם יזכה ללמוד פעם אחת תורה לשמה, פעם אחת בלבד, שוב לא יוכל לעזוב את התורה הקדושה אפילו רגע אחד!